

ולא? והתניא: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר, אין לי אלא זירוע וזימור¹, מנין לניכוש² ולעידור³ ולכיסוח⁴? תלמוד לומר: שדך לא כרמך לא. לא כל מלאכה שבשדך, ולא כל מלאכה שבכרמך. מנין שאין מקרסמין⁵, ואין מזרדין⁶, ואין מפסגין⁷ באילן - תלמוד לומר: שדך לא כרמך לא, לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך. מנין שאין מזבלין⁸, ואין מפרקין⁹, ואין מאבקין¹⁰, ואין מעשנין¹¹ באילן - תלמוד לומר: שדך לא כרמך לא, כל מלאכה שבשדך לא, וכל מלאכה שבכרמך לא. יכול לא יקשקש¹² תחת הזיתים, ולא יעדר תחת הגפנים, ולא ימלא נקעים מים, ולא יעשה עוגיות לגפנים - תלמוד לומר: שדך לא תזרע זריעה בכלל היתה, ולמה יצתה - להקיש אליה, לומר לך: מה זריעה מיוחדת, עבודה שבשדה ושבכרם - אף כל שהיא עבודה שבשדה ושבכרם! - מדרבנן, וקרא - אסמכתא בעלמא. וקשקוש בשביעית מי שרי? והא כתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה. תשמטנה - מלקשקש, ונטשתה - מלסקל¹³! - אמר רב עוקבא בר חמא: תרי קשקושי הוו; חד - אברויי אילני, וחד - סתומי פילי¹⁴. אברויי אילן - אסור, סתומי פילי - שרי.

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

מנין שאין מנכשין. בדיון הוא דלנקוט כולהו בבי כחד אלא דנקיט כל ענינא באנפי נפשיה.

והא דדריש שדך לא כרמך לא. לאו למימרא דמהכא שמעינן לה למאן דסבר דאורייתא קתני, דהא ודאי לאו דרשא היא כלל, אלא בכלל ופרט וכלל דריש ליה כדלקמן, אלא דנקיט קרא הכי דלישנא קלילא ואורחא דתנאי היא דעבדי הכי.

יכול לא יקשקש תחת הזיתים. ולא גרסינן ולא יעדר דהא נסיב קרא להתיירא ואלו ברישא נסיב ביה קרא לאיסורא.

מה זריעה מיוחדת. פ"י שהיא עבודה רגילה וצריכה לשדות ולהשביח, אף כל וכו'.

ופרקין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וא"ת והלא מנכש ומשקה כי הדדי נינהו והכא אסר לנכש אפי' מדרבנן והיכי שרינן במתני' השקאה, יש מתרצים דברייתא בבית הבעל מיירי, ולא נהירא, והנכון דניכוש טירחא רבה וכהשקאה דקילון דמיא. +א"ה, עי' מש"כ רבינו לעיל ב' א' ד"ה ובשביעית+.

וקשקוש בשביעית מי שרי. פ"י קושיין להאי לישנא דאוקימנא לברייתא מדרבנן וא"כ מאי דשרי אפי' מדרבנן שרי, דאילו למאן דסבר דמתניתא דאורייתא קתני דילמא מדאורייתא הוא דשרי הא מדרבנן אסיר ואידך דאסר מדרבנן הוא וקרא דתשמטנה אסמכתא בעלמא.

סתומי פילי (אסיר) [שרי]. פ"י שאינו אלא לאוקומי בעלמא שלא יכנס השמש בין הבקעים ולא חשיבא עבודה, אבל יש קשקוש לחזק האילן ולהשביחו וחשיבא עבודה ואסיר.

¹ Pruning of dry/dead branches, specifically of vines (Mefaresh).

² Weeding by uprooting the bad weeds (Mefaresh, d.h. kisuach).

³ Digging around vines (Mefaresh); digging between seeds to soften the ground and help plants grow (Me'iri).

⁴ Cutting bad weeds (Mefaresh).

⁵ Pruning of dry/dead branches, specifically of trees (Mefaresh); of either trees or vines (Me'iri).

⁶ Pruning extra branches, even if also live (Mefaresh).

⁷ Supporting a leaning tree (Mefaresh); tying branches so that they grow upwards (Ran); Cutting off all of the branches except for the trunk so the trunk grows bigger (Me'iri #1).

⁸ Placing manure at the base of a tree (Mefaresh); in any location (Me'iri #1); Cutting off damage done by bugs or worms ("yabelet") (Me'iri #2 citing Yerushalmi); removing nests of bugs (a cocoon?) (Tosfot Harosh citing Yerushalmi).

⁹ Removing stones on the roots of the tree (Mefaresh); removing the extra leaves that prevent sun from ripening the fruits (Me'iri).

¹⁰ Covering the visible roots with dirt (Mefaresh); Tying a bandage around a cut in a tree (to seal it?) (Me'iri #1); Cover the tree with spices to make the fruits more appealing (Me'iri #3); put a special mixture of ingredients (described in Pesachim 56a) (Tosfot Harosh citing Yerushalmi); Remove dust and dirt from the tree (Tosfot Harosh citing Aruch).

¹¹ Removing bugs/worms by "smoking" the tree (Mefaresh); "Smoking" the tree to dry out excessive fattiness/moisture (Me'iri #2).

¹² Digging around olive trees (Mefaresh).

¹³ Removing stones from a vineyard (Mefaresh).

¹⁴ Filling in the cracks (Mefaresh).